

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum malum sit causa misericordiæ ex parte eius cui miseremur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

tur ex toto corde, ut scilicet omnia referamus in ipsum, & sic omnes appetitus nostri referunt in unum. Aliam uero prout diligimus proximum, sicut nos ipsos, ex quo contingit, quod homo uult implere uoluntatem proximi, sicut & sui ipsius. Et propter hoc inter amabilia unum ponitur identitas electionis, ut patet in 9. Ethic. & Tullius dicit in li. 7. de Amicitia, quod amicorum est idem uelle, & nolle.

* li. 9. Ethic. 4. to. 7. Tullius in 3. fol. ante mediū libri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod a gratia gratum faciente nullus deficit, nisi propter peccatum, ex quo contingit, quod homo sit auersus a fine debito, in aliquo in debito finem constituens. Et secundum hoc appetitus eius non inhaeret principaliter uero finali bono, sed apparenti. Et propter hoc sine gratia gratum faciente non potest esse uera pax, sed solum apparens.

Lib. 9. c. 1. & 3. to. 5.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 9. Ethic. Ad amicitiam non pertinet concordia in opinionibus, sed concordia in bonis conferentibus ad uitam, & praecipue in magnis, quia dissentire in aliquibus paruis, quasi non uidetur esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet aliquos charitatem habentes, in opinionibus dissentire. Nec hoc repugnat paci, quia opiniones pertinent ad intellectum, qui praecedit appetitum, qui per pacem unitur. Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensio in aliquibus paruis non est contra charitatem. Procedit enim talis dissensio ex diuersitate opinionum, dum unus aestimat hoc, de quo est dissensio, pertinere ad illud bonum, in quo conueniunt: & alius aestimat non pertinere. Et secundum hoc talis dissensio de minimis, & de opinionibus, repugnat quidem paci perfecte, in qua plene ueritas cognoscitur, & ois appetitus complebitur: non tamen repugnat paci imperfectae, qualis habet in uia.

AD TERTIVM Dicendum, quod pax est opus iustitiae indirecte, in quantum scilicet remouet prohibens: sed est opus charitatis directe, quia secundum propriam rationem charitas pacem causat. Est enim amor uis unitiua, ut Dionysius dicit 4. cap. de diuini nominis. Pax autem est unio appetitiuarum inclinationum.

¶ Super quaest. uiginti nona articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pax sit uirtus.

Ca. 4. in parte 2. & parte 1. in medio.

IN articulo 4. omisissimè dicitur, & tertio, nota quod cum dicitur, quod pax est actus charitatis, potius casualis quam formalis propositio est. Pax namque significare formaliter uidetur pertinetionem consequentem actum charitatis, quo Deus, proximus que amatur. Et quia perfectio illa non est res absoluta, distincta ab actu charitatis, sed est uel ipsa actus, uel ueniens appetitiones in unum, uel proprietates relatiuae consequens ipsam (& hoc magis uidetur uerum, & consonat fundamento, scilicet unio appetitiui, & auctoritati Augustini, 19. de ciuitate Dei, scilicet quod est tranquillitas ordinis) se-

Lib. 19. c. 11. tom 5.

q. p. 20. art. 4.

actus seinnicem consequantur, secundam eandem rationem ab agente procedentes, omnes huiusmodi actus ab una uirtute procedunt, nec habent singuli singulas uirtutes, a quibus pcedant, ut patet in rebus corporalibus. Quia enim in do liquefacit, & rarefacit, non est in rebus liquifacitua, & alia rarefacitua: sed commo- operatur ignis per unam suam uirtutem uam. Cum ergo pax causetur ex charitate ipsam rationem dilectionis Dei & proximi sum est, non est alia uirtus, cuius pars sit prius, nisi charitas: sicut & de gaudio dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod acceptum datur de pace habenda, quia charitatis: & propter hoc etiam est actus meritorius ideo ponitur inter beatitudines, quae sunt uirtutis perfectae, ut supra dictum est. Quia tamen fructus, in quantum est quoddam finalis, habet dulcedinem habens. Et per hoc patet, quod in uia opponuntur secundum diuersitatem. Et secundum hoc, charitatis non solum est odium ratione actus dilectionis, sed etiam uel inuidia ratione gaudii, & dissensio ratione

AD TERTIVM dicendum, quod uirtus ta uirtus opponuntur secundum diuersitatem. Et secundum hoc, charitatis non solum est odium ratione actus dilectionis, sed etiam uel inuidia ratione gaudii, & dissensio ratione

QVAESTIO XXX. De Misericordia, in quatuor articulis.

OSTEA considerandum est de misericordia. ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor articuli. Primo, Vtrum malum sit in corde ex parte eius, cuius misericordia. Secundo, Quorum sit misericordia. Tertio, Vtrum misericordia sit uirtus. Quarto, Vtrum sit maxima uirtutum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum malum sit proprie motiuum ad misericordiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur non proprie sit motiuum ad misericordiam. Vt enim supra ostensum est, culpa est malum, quam pena: sed culpa non est proprie ad misericordiam, sed magis ad iram. Ergo malum non est misericordiae motiuum. 2. Præterea. Ea, quae sunt crudelia, uidentur quendam excessum malum habere. Philosophus dicit in 2. Rhetor. quod dicitur misericordiam, & expulsiuum misericordiam motiuum in quantum huiusmodi, non est motiuum ad misericordiam.

3. Præterea. Signa malorum non uidentur sed signa malorum magis prouocant ad iram, ut patet per Philosophum in 8. Rhetor. ergo malum non est proprie motiuum ad misericordiam.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 1. secundo libro, quod misericordiam ad misericordiam motiuum est: ergo motiuum ad misericordiam est malum.

RESPON. Dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 19. de ciuitate Dei, misericordia est aliena motiuum in corde compassio, qua utique potest

ARTICVLVS II.

Utrum defectus sit ratio miserendi ex parte miserentis.

nire, cōpellimur. Dicitur enim misericordia ex eo, quod aliquis habet miserum cor super miseria alterius: miseria autem felicitati opponitur. Est autē de ratione beatitudinis, siue felicitatis, ut aliquis potitur eo quod uult, & quod pertinet ad iustitiam. Nā sicut Augustinus dicit: * de Trinit. Beatus est, qui habet omnia quae uult, & nihil male uult. Et ideo e contrario ad miseriam pertinet, ut homo patriatur quae nō uult. Tripliciter autē aliquis uult aliquid. Vno quidem modo appetitu naturali: sicut omnes homines uolunt esse, & uiuere. Alio modo, homo uult aliquid per electionem ex aliqua praemeditatione. Tertio modo, homo uult aliquid non secundum se, sed in causa sua, puta, qui uult comedere nocua, quodam modo dicimus eum uelle infirmari. Sic ergo motuum misericordiae est tamquam ad miseriam pertinet, primo quidem illud, quod contrariatur appetitui naturali uoluntatis, scilicet mala corruptiua, & contraria, quorum contraria homines naturaliter appetunt. Vnde Philosophus dicit in 2. Rhetoric. q. misericordia est tristitia quaedam super apparenti malo corruptiuo, uel contristatiuo. Secundo, huiusmodi magis efficiuntur ad misericordiam prouocantia, si sint contra uoluntatem electionis. Vnde & Philosophus ibidem dicit, quod illa mala sunt miserabilia, quorum fortuna est causa, ut puta, cum aliquod malum ceciderit, unde sperabatur bonum. Tertio autē sunt adhuc magis miserabilia, si sint contra totam uoluntatem, puta, si aliquis semper sectatus est bona, & ueniunt ei mala. Et ideo Philosophus dicit * in eodem libro, quod misericordia est maxime super malis eius, qui indignus patitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod de ratione culpa est, quod sit uoluntaria: & quantum ad hoc non habet rationem miserabilis, sed magis rationē puniendi. Sed quia culpa potest esse aliquo modo poena, in quantum scilicet habet aliquid annexum, quod est contra uoluntatem peccantis, secundum hoc potest habere rationem miserabilis. Et secundum hoc miseremur, & compatimur peccantibus, sicut Gregorius dicit * in quadam homil. quod uera iustitia non habet indignationem, scilicet ad peccatores: sed compassionem. & Matth. nono dicitur. Videns Iesus turbas miseratus est eis: quia erant uexati & iacentes, sicut oves non habentes pastorem.

AD SECUNDUM dicendum, quod quia misericordia est compassio miserie alterius, proprie misericordia est ad alterum, non autem ad seipsum, nisi secundum quandam similitudinem: sicut & iustitia, secundum quod in homine considerantur diuersae partes, ut dicitur in 5. Ethic. Et secundum hoc dicitur Eccl. 30. Miserere anime tuae placens Deo. Sicut ergo misericordia non est proprie ad seipsum, sed dolor, puta, cum patimur aliquid crudele in nobis: etiam si sint aliqua persona ita nobis coniuncta, ut sit quasi aliquid nostri, puta, filii, aut parentes, in eorum malis non miseremur, sed dolemus sicut in uulneribus propriis. Et secundum hoc * Philosophus dicit, quod durum est expulsiuum miserationis.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut ex spe, & memoria bonorum sequitur delectatio: ita ex spe, & memoria malorum sequitur tristitia, non tamen tam uchemens, sicut ex sensu praesentium. Et ideo signa malorum, in quantum representant nobis mala miserabilia, sicut praesentia, commouent ad miserandum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod defectus non sit ratio miserendi ex parte miserentis. Proprium enim Dei est misereri, unde dicitur in psal. 144. Miserationes eius super omnia opera eius: sed in Deo nullus est defectus: ergo defectus nō potest esse ratio miserendi.

¶ 2. Præter. Si defectus est rō miserendi, oportet quod illi, qui sunt maxime cum defectu, maxime misereatur: sed hoc est falsum: dicit. n. Philos. in 2. Rhetor. quod qui ex toto petierunt, non miserentur, ergo uidetur quod defectus non sit ratio miserendi ex parte miserentis.

¶ 3. Præterea. Sustinere aliquam contumeliam, ad defectum pertinet: sed Philos. dicit * ibidem, quod illi qui sunt in contumeliatiua dispositione, nō miserentur: ergo defectus ex parte miserentis non est ratio miserendi.

SED CONTRA est, quod misericordia est tristitia quaedam: sed defectus est rō tristitiae, unde infirmi facilius contristantur, ut supra dictum * est, ergo ratio miserendi est defectus miserentis.

RESPON. Dicendum, quod cum misericordia sit compassio super miseria aliena, ut dictum * est, ex hoc contingit quod aliquis misereatur, ex quo contingit, quod de miseria aliena dolcat. Quia autem tristitia, seu dolor, est de proprio malo, in quantum aliquis de miseria aliena tristatur, aut doler, in quantum miseriam alienam apprehendit ut suam. Hoc autem contingit dupliciter. Vno modo, secundum unionem affectus, quod fit per amorem. Quia enim amans reputat amicum tamquam seipsum, malum ipsius reputat tamquam suum malum: & ideo doler de malo amici sicut de suo. Et inde est quod Philosophus in 9. Ethic. inter alia amicabilia ponit hoc, quod est condolare amico. Et Apostolus dicit ad Rom. 12. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Alio modo contingit secundum unionem realem, ut potest, cum malum aliquorum propinquum est, ut ab eis ad nos transeat. Et ideo Philosophus dicit in 2. Rethor. quod homines miserentur super illos, qui sunt eis coniuncti, & similes: quia per hoc fit eis aestimatio, quod ipsi etiam possint similia pati. Et inde est etiam, quod senes, & sapientes, qui considerant se posse in mala incidere, & debiles, & formidolosi sunt magis misericordes. E contrario autem illi, qui reputant se esse felices, & in quantum potentes, quod nihil mali putant se posse pati, non ita commiserentur. Sic ergo semper defectus est ratio miserendi uel in quantum aliquis defectum alicuius reputat suum propter unionem amoris, uel propter possibilitatem similia patiendi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus nō miseretur nisi propter amorem, in quantum amat nos tamquam aliquid sui.

AD SECUNDUM dicendum, quod illi, qui iā sunt in infimis malis, non timent se ulterius pati aliquid, & ideo non miserentur. Similiter etiam nec illi, qui ualde timent, quia tantum intendunt propriae passioni, quod non intendunt miserie alienae.

AD TERTIUM dicendum, quod illi qui sunt in contumeliatiua dispositione, siue quia sunt contumeliae passivi, siue quia uelint contumeliam inferre, prouocantur ad iram, & ad audaciam, quae sunt quaedam passionis utilitates, extollentes animum hominis ad arduum. ubi inferunt.

di. 27. q. 3. art. 3. cor.

Lib. 2. c. 8. circa principium, tom. 6.

Lib. 2. c. 8. ante medium, tom. 6.

Solut. in fine: nō infra q. 35. art. 1. ad 2. Ar. procedit.

Lib. 9. Ethic. c. 3. to. 5.

Lib. 9. Ethic. c. 3. to. 5.